

ПІВСОТНІ ПІСЕНЬ ТА КАЗОК ВІД ПОЛЯКА ОСКАРА КОЛЬБЕРГА

2014-й рік у Польщі оголошено роком Оскара Кольберга

КРАЄЗНАВСТВО

У лютому цього року минуло 200 років від дня народження етнографа, фольклориста, композитора Оскара Кольберга, завдяки якому до нашого часу дійшло півтисячі народних пісень, що їх співали в Україні у XVIII столітті.

Справою життя Кольберга було збирання матеріалів про всі галузі народної культури на території, яку охоплювала тогочасна Польща, куди входила частина нинішніх українських земель, і створення основ нової галузі науки - етнографії. Цю мету він реалізував у багатотомній видавничій серії «Народ, його звичаї, спосіб життя, мова, легенди, прислів'я, обряди, ворожіння, ігри, пісні, музика і танці», присвятивши окрему монографію кожному регіонові - Волині, Поділля,

Кольберг став членом багатьох наукових товариств, зокрема, Російського географічного, Педагогічного товариства у Львові, Товариства антропології та етнографії в Москві. Помер 3 червня 1890 року в Кракові, похований на Раковицькому цвинтарі.

Оскар Кольберг залишив після себе безцінний матеріал для дослідників та усіх, хто цікавиться народними традиціями. 33 томи тільки прижиттєвих видань, 12 тисяч народних пісень, понад 2000 казок, 2700 прислів'їв та приказок, 350 загадок - така народознавча спадщина польсько-українського етнографа. Вивчаючи певну місцевість протягом багатьох років, Кольберг навідувався сюди в різні пори року.

На знак пошани до праці Кольберга, його ім'я присвоєно науково-дослідницькому інституту в польському місті Познань, що зай-

всігди вмів спакувати зібраний ним самим і другими матеріал: одну і ту саму пісню, поговорку, повість друкував 5, 10 разів в міру того, як була записана в різних околицях... всю суму справді нових матеріалів, зібраних Кольбергом до етнографії польського люду, можна було б вигідно вмістити в 2 або 3 томах».

Згодом погляди І. Франка, щодо діяльності О. Кольберга-фольклориста змінилися. Про це свідчить той факт, що він сам користувався збірками О. Кольберга при написанні найповнішої й найглибшої фольклористичної розвідки «Студії над українськими народними піснями».

Серед 67 томів «Повного зібрання творів» Оскара Кольберга,

ліщина й полюбила козака дівчина. Є тут пісні, записані нашим поліським діалектом, як-от «Ой, полола орлиця либиду», «Як та річка протікає, так молодість утікає» та багато інших.

Полісся... Оскар Кольберг здійснив 11 подорожей в Україну, бував він і в селах нинішнього Зарічненського району.

Оскар Кольберг народився в селі Присуха, Опочинського повіту (Польща). Польська родина Кольбергів мешкала по сусідству з композитором Фредеріком Шопеном, і його музика, вочевидь, позначилася на юному Оскарові. Після закінчення Варшавського ліцею, продовжував музичні студії в Німеччині.

Утім, його захоплення мало дещо інший напрям - фольклористичний та дослідницький. Під час перших подорожей до Литви й Білорусі (1836-1837) зацікавився народною культурою. Крім власних експедиційних матеріалів, користувався інформацією аматорів із різних регіонів (учителів, священиків, селян). Збирання етнографічних і фольклористичних матеріалів Кольберг провадив паралельно з музичною діяльністю. Він був автором багатьох музичних, зокрема, оперних творів.

польському місті Познань, що займається збереженням культурного спадку, а також філармонії в місті Кельце. У 1974 році було засновано нагороду Оскара Кольберга за внесок у вивчення та розвиток народної культури. До речі, 2014-й, указом польського Сейму, оголошено у Польщі Роком Оскара Кольберга.

Цікавими й неоднозначними були й залишаються погляди українських дослідників щодо фольклористичної діяльності О. Кольберга. Найглибше і найповніше можна простежити еволюцію поглядів стосовно діяльності цього вченого на прикладі велетня української культури Івана Яковича Франка. Цікавим і, водночас, складним було сприйняття ним збирацької роботи О. Кольберга.

Спочатку І. Франко піддав гострій критиці географічний метод в етнографії та фольклористиці, тобто регіональне збирання матеріалу по околицях та провінціях, який, за словами дослідника, «панує в польській етнографії віддавна». І. Франко пише: «Кольберг не за-

п'ятдесят другий має назву «Білорусь – Полісся». Тут описано різні місцевості, їхнє населення, звичаї, вірування, забобони, обряди, забави, пісні, казки, навіть 4 обряди поховання. Усього в томі вміщено 723 пісні, 16 обрядів весілля, досліджено мову білорусів, українців та поляків із фольклорними прикладами.

Влітку цього року мої друзі-краєзнавці прислали мені на електронну пошту окремі сторінки цього видання. Я змогла прочитати 6 чудових польських казок, записаних у селі Борова, цілий обряд весілля із Погосту Зарічного та більше 20 народних пісень із Морочного, Погосту Зарічного та Борової.

Це були зовсім нові для мене кустові пісні й обряд Куста в Погості Зарічному, обряд дожинок із «бородою» та дожинкові пісні із Борової, зарічненські забави з танцями. Я читала такі рідні слуху рядки про вдову, яка «сіяла пшеницю», про те, як розкололася

Готуючись до уроку літератури рідного краю в 5 класі, довго не могла вибрати, яку ж борівську народну казку запропонувати своїм п'ятикласникам. А записав Кольберг дві різні казки з однаковою назвою «Дочка та пасербиця», а ще «Пастух та царівна», «Мудрий дурень», «Про попа, який слугам їсти не давав», «Про змія та ангела». На цей раз обрала останню казку, бо так мене полонило прохання чоловіка, який просив у ангела собі здоров'я, щастя та доброї долі. І добув їх щирою працею.

Як стверджують науковці, після 1830 року (польського повстання) вся польська література пішла в гори та ліси шукати гмінні перекази. А слово «КАЗКА» набуло тоді особливої ваги. У цих подорожах по лісах і селах Оскар Кольберг провів не один рік. Він нічого й ніколи не ставив вище своєї улюбленої роботи, навколо неї було вибудоване все його життя.

**Валентина Тумаш,
краєзнавець**